CZU: 398(478)(092)
ORCID: 0000-0003-3045-5017

UN ASPECT MAI PUŢIN CUNOSCUT AL ACTIVITĂŢII ŞTIINŢIFICE A FOLCLORISTULUI EFIM JUNGHIETU – CERCETĂRILE DE TEREN

Una dintre figurile proeminente ale folcloristicii moldoveneşti din jumătatea a doua a secolului trecut este şi reputatul specialist în acest domeniu – Efim Junghietu, de la naşterea căruia, pe la mijlocul toamnei trecute, s-au împlinit 80 de ani.

În tot ce s-a scris despre el până azi (*Literatura şi arta Moldovei*. Enciclopedie. – vol. I, Ch., 1985, p. 238; Grigore Botezatu// *Revista de lingvistică şi ştiinţă literară*, 1993, nr. 2, p. 111-112; Tot el// *Revista de etnologie*, 1995, nr. 1, p. 142-146 şi *Revista de etnografie şi folclor*, 1995, nr. 1, p. 107-110; Iordan Datcu// *Dicţionarul etnologilor români*, vol. 2, Buc., 1998, p. 29-30; *Calendarul bibliotecarului*, Ch., 1999, p. 224-227; Nicolae Băieşu// *Literatura şi arta*, 12 noiembrie 2009, p. 7; Maria Mocanu// *Folcloristul Efim Junghietu*, Ch., 2010, p. 9-11; Ion Buruiană// *Viaţa satului*, 16 ianuarie 1993, p. 7; *Timpul*, 23 octombrie 2009, p. 28; *Jurnal de Chişinău*, 28 octombrie, 2014, p. 20 ş. a.) s-a menţionat neapărat şi meritul lui în culegerea creaţiei populare.

Având în vedere importanţa problemei în genere, cât şi locul deosebit pe care l-a ocupat această activitate în viaţa şi munca cercetătorului, credem că subiectul propus pentru examinare este mai mult decât demn de o abordare aparte.

Amintim că Efim Junghietu s-a născut la 18 octombrie 1939 în satul Petreşti, raionul Ungheni.

În anul 1963 a absolvit Facultatea de Filologie a Universităţii de Stat din Chişinău, fiind repartizat la Sectorul de folclor al Institutului de Limbă şi Literatură al AŞM.

A lucrat colaborator ştiinţific (1964-1979), secretar ştiinţific al institutului (1979-1984), cercetător ştiinţific superior (1984-1991), şef al Sectorului de muzicologie şi coregrafie al Institutului de Etnografie şi Folclor (1991-1993).

BDD-A30771 © 2019 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:56 UTC)

Din anul 1974 – doctor în filologie.

A decedat la 5 ianuarie 1993.

Prima referinţă la importanţa şi necesitatea culegerii creaţiei populare orale Efim Junghietu o face în articolul *Arhiva de folclor a academiei*, publicat în ziarul *Tinerimea Moldovei* din 22 noiembrie 1970, p. 3.

Venind cu o prezentare a „celui mai mare depozitar de texte folclorice din republică", el vrea totodată să iniţieze şi să apropie cititorul de valorile literaturii populare.

Acelaşi scop îl are cercetătorul şi în cartea *Căutătorii de perle folclorice* (Texte folclorice culese de scriitori moldoveni contemporani). Selecţie, alcătuire, îngrijirea textelor, cuv. introd. şi glosar de E. V. Junghietu şi S. Gh. Moraru. – Ch., „Ştiinţa", 1984.

Exprimându-şi tot respectul faţă de o serie de poeţi şi prozatori (G. Meniuc, P. Zadnipru, V. Roşca, P. Boţu, S. Vangheli, V. Teleucă, Gh. Madan) pentru atenţia pe care au acordat-o culegerii creaţiei populare, alcătuitorii scriu:

„Vremea este necruţătoare în necontenita-i scurgere. Mulţi dintre cântăreţii şi povestitorii populari dispar pentru vecie. Însă valoarea înregistrărilor, făcute în timpul vieţii lor, este inestimabilă" (*Op. cit.*, p. 4).

Fiind un desăvârşit culegător de folclor, Efim Junghietu pledează pentru mai multă atenţie şi o mai bună organizare şi efectuare a cercetărilor de teren.

Referindu-se, de exemplu, la faptul că în majoritatea colecţiilor de la noi proverbele şi zicătorile nu sunt însoţite de comentarii ştiinţifice (puţini ştiu că despre paremiile moldoveneşti i-a fost şi teza sa de doctor habilitat, rămasă finisată pe masa de scris// *Flux* (Ediţia de vineri), 4 septembrie 1998, p. 8), autorul vine cu unele observaţii critice care ar îmbunătăţi substanţial calitatea culegerii lor.

„Nu este o taină sau o noutate, scrie el, că pe teren culegătorii fixează expresiile „goale", lăsând eterului fragmentele de discurs, care, de obicei, le însoţesc. Această lacună metodică îngreuiază cercetările în domeniul genezei şi funcţionării paremiilor. La etapa actuală a cercetărilor paremiologice se impune înregistrarea masivă pe arii largi a textelor de proverbe, zicători şi frazeologisme în contextul lor natural, cu menţiuni privind împrejurările fixării, cu comentariile informatorilor. Numai astfel vom putea cunoaşte adevăratul conţinut, adevărata bogăţie, faţetele poliedrice ale paremiilor moldoveneşti" (E. V. Junghietu. *Desluşiri*. Articole despre folclor. – Ch. „Ştiinţa", 1984, p. 5).

O apreciere înaltă i-au dat muncii sale de pe teren cei mai buni cunoscători şi apreciatori ai acestei activităţi specialiştii – colegii săi de sector.

Iată, de exemplu, ce scrie despre aceasta folcloristul Grigore Botezatu, care l-a cunoscut pe Efim Junghietu cât se poate de bine şi în ipostază de cercetător de teren:

„Pe teren Efim Junghietu lucra cu succes în mod individual, dar şi în grup. La multe expediţii mergea însoţit de trei, patru studenţi de la Facultatea de Filologie a Universităţii. Culegea tot ce afla la informatorul cu care venea în contact. Caietele sale cu materiale folclorice sunt scrise cu deosebită îngrijire, ele vor rămâne în perspectiva vremii model pentru mulţi care urmează să efectueze cercetări de teren. De la unii informatori cu repertoriu mai bogat imprima nu numai producţii literare, dar şi note, răspunsuri la întrebări. Uneori sta ziua întreagă, până în orele târzii de noapte, mereu culegând.

BDD-A30771 © 2019 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:56 UTC)

În satele Iurceni, Talmaz, Olăneşti a efectuat imprimări cu unii cântăreţi şi povestitori de la care a cules în anul 1937 eminentul etnolog Petre V. Ştefănucă" (Grigore Botezatu Efim V. Junghietu // *Revista de etnografie şi folclor*, 1995, nr. 1, p. 107). În amintirile sale dl Gr. Botezatu vine şi cu alte amănunte ce ţin de subiectul la care se referă, îmbogăţind mult informaţia şi contribuind astfel esenţial la întregirea profilului de specialist remarcabil al folcloristului-coleg.

„Efim Junghietu, scrie Domnia Sa, avea o dorinţă nestăvilită de a cunoaşte cât mai multe sate, pe care le nota pe o hartă a sa proprie. A străbătut ţinutul Maramureşului (partea dreaptă a Tisei), nordul Bucovinei, regiunea Odesa, satele din Valea Nistrului, multe sate moldoveneşti din Ucraina, ajungând până la râul Bug, apoi cele câteva sate din Caucazul de Nord. Pe teritoriul republicii practic nu există raioane în care să nu fi lucrat, în unele sate revenind de două, trei ori, sporind astfel simţitor numărul culegerilor" (Tot acolo, p. 108).

La fel de valoroase sunt şi alte reflecţii ale autorului-apreciator cu referire la subiectul articolului nostru, ca, de exemplu:

„Efim Junghietu a salvat de la pieire un noian de materiale. A ştiut să lucreze cu informatorii ca nimeni altul şi a adunat o informaţie la care multă vreme se vor referi cercetătorii etnologi. Această muncă a fost legată de deplasări îndelungate şi de drumuri grele, parcurse în mare parte pe jos. Totdeauna se străduia să aleagă tot ceea ce-i mai de preţ, în complexul ritualic de calendar şi de familie, în proza artistică, teatrul folcloric, cântecul epic şi, mai ales, în lirica populară" (*Ibidem*, p. 110).

Despre faptul că fostul nostru coleg avea o dragoste aparte pentru cercetările de teren povesteşte şi soţia Dumisale, Aurelia Junghietu, de la care aflăm următoarele:

„El se ocupa de folclor încă din anii studenţiei. Venea din expediţii nespus de fericit. (Citiţi, vă rugăm, încă o dată această propoziţie; ea spune multe – I. B.). /.../ Ţin minte, l-a înregistrat pe bunicul Mariei Sarabaş, de la Câşliţa-Prut. Era încântat de el. /.../

Oriunde ne-am fi dus, purta cu el un carneţel de notiţe (*Flux* (Ediţia de vineri), 4 septembrie 1998, p. 8).

Fiind colegi mai mulţi ani şi cunoscându-i bine şi această parte a preocupărilor, am veni şi noi cu unele reflecţii, amintiri, comentarii la subiectul abordat.

Ceea ce l-au remarcat şi în această activitate au fost talentul şi munca. Dragostea de creaţia populară, exigenţa, responsabilitatea, simţul datoriei, dorinţa de a face cât mai multe şi cât mai bine, care l-au caracterizat întotdeauna, şi-au spus cuvântul şi aici.

De o pregătire profesională impecabilă, serios, bine organizat, abil, cu un stil de lucru foarte eficient, de o hărnicie şi cu o capacitate de muncă de invidiat, în expediţii era la fel.

Posedând la perfecţie arta comunicării, putea intra în vorbă oricând cu oricine şi culege ceva de preţ chiar şi de la cei care, aflând scopul venirii sale de la Chişinău, la început se eschivau sau chiar negau categoric că ar şti ceva din cele ce îl interesa.

Cult, înzestrat cu un fin spirit de observaţie şi cu un rafinat gust artistic, în cercetările de teren lui Efim Junghietu nimic nu-i scăpa din ceea ce era nou, interesant, valoros, original.

BDD-A30771 © 2019 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:56 UTC)

De regulă, culegea nu numai materiale pur folclorice, dar şi diferită altă informaţie învecinată, ce ţine tot de cultura şi spiritualitatea populară. Iată de ce credem că mai multe din înscrierile sale ar putea prezenta interes şi fi utile şi specialiştilor din alte domenii de cercetare: în primul rând, etnografilor, dar şi lingviştilor, literaţilor, psihologilor, culturologilor, istoricilor, filozofilor, sociologilor şi altora.

Dacă în cele publicate i s-ar găsi şi unele „păcate" (ca şi mulţi alţii a fost contaminat şi el de ideologia comunistă, influenţat politic), în materialele de pe teren credem că nu i s-ar putea obiecta nimic.

Ştiind şi regretând că, neglijate sau subestimate, de-a lungul timpului mii şi mii de texte folclorice de preţ s-au pierdut pentru totdeauna numai din cauză că n-au fost înscrise, dacă ar fi putu, ar fi fost în stare să cutreiere fiecare sat şi să adune măcar ceea ce a mai rămas.

Cu părere de rău, de la un timp au uitat şi uită de sat şi de ţăran nu numai conducerea, dar şi ştiinţa. Mai ales, în ultimele decenii.

Situaţia dezastruoasă de azi de la ţară: sărăcia, mizeria, şomajul, exodul masiv al populaţiei peste hotare, nedreptăţile de tot felul, degradarea a tot şi a toate, frica de ziua de mâine, disperarea ş. a. neapărat că au dat naştere şi la o serie de creaţii folclorice. Dar, cu indiferenţa pe care au manifestat-o şi o manifestă organele de resort faţă de cultură în general şi faţă de cea populară în parte, la sigur că cele mai multe dintre ele vor rămâne necunoscute.

Faptul că de la 1991 încoace, din cauza nefinanţării, expediţiile folclorice au fost sistate l-ar fi întristat mult şi chiar revoltat pe E. Junghietu, care ar fi criticat dur această stare de lucruri. Pentru că în folcloristică toate încep de la materialele de pe teren. Fără această „materie primă" ea este, pur şi simplu, de neimaginat.

În loc să se progreseze (este o obligaţie şi o datorie sfântă, fundamentală a noastră a tuturor ca lucrurile să ne meargă bine în toate domeniile), să se organizeze echipe mixte de specialişti: folclorişti, etnografi, muzicologi, coregrafi, sociologi ş. a., dotaţi cu aparatură audio şi video modernă, pentru a face cercetări la nivelul cerinţelor de azi ale ştiinţei, spre dezamăgirea şi dezaprobarea totală a specialiştilor, s-a renunţat şi la ceea ce a fost.

Dar folcloristica nu poate evolua bazându-se numai pe materialele acumulate în trecut, publicate sau aflate în arhive. În ele se oglindesc alte timpuri, alte realităţi. Cum rămâne cu cele în care se reflectă problemele, gândurile şi sentimentele ţăranului după 1991, azi?

Neculese, aceste creaţii ale uneia dintre cele mai triste, dramatice, dureroase, chiar tragice perioade din istoria modernă a românilor moldoveni din spaţiul pruto-nistrean rămân în afara cercetării.

Este vorba de unele genuri şi specii folclorice în care îşi găsesc expresie realităţile curente de la noi: povestirile orale, cântecele lirice (de viaţă grea şi protest social, familiale, de înstrăinare şi singurătate, de dor şi jale, meditative, satirice), anecdotele, scrisorile versificate, strigăturile, ghicitorile, proverbele şi zicătorile ş. a.

BDD-A30771 © 2019 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:56 UTC)

Ele sunt o critică vehementă a dezastrului economic şi social din ultimele decenii şi sunt îndreptate împotriva dezordinii, hoţiei, mafiei, corupţiei, iresponsabilităţii, decăderii morale şi a altor fenomene negative din societate, la care suntem martori, împotriva celor din vina cărora omul simplu a fost adus la subexistenţă, la zbaterea disperată de a supravieţui cumva – lucruri care, prin adevărul lor, nu au cum să fie pe plac celor de la conducere.

Un material nespus de preţios în această privinţă îl deţin conaţionalii noştri aflaţi la muncă peste hotare.

În concluzie, anormalitatea, care domneşte autoritar în toate domeniile şi pe care o atestăm grav şi în folcloristică, este nu numai o ruşinoasă rămânere în urmă, nici măcar o regretabilă şi păguboasă stagnare care, orice s-ar spune, nu poate avea nicio scuză, ci este un adevărat şi condamnabil regres.

Pentru a se dezvolta, folcloristica are nevoie de cercetări de teren. Ceea ce s-a întâmplat şi se întâmplă la noi în ultimele câteva decenii în această problemă ne demonstrează că aşa nu trebuie de procedat. Este nedrept, nedeştept, iresponsabil să se lase de izbelişte, fără atenţie creaţia populară.

Chiar dacă şi suntem cea mai săracă ţară din Europa, n-avem drept la o astfel de atitudine faţă de literatura populară. Asta ar însemna o lipsă de respect faţă de acest popor.

Iată de ce corectarea acestei greşeli este mai mult decât actuală şi necesară.

Cât priveşte cercetătorul despre care scriem, am mai adăuga că, pentru calităţile pe care le avea, Efim Junghietu a fost o simpatie a multora dintre cei care l-au cunoscut, inclusiv şi dintre purtătorii de folclor.

Că a fost un as, un maestru, un profesionist în tot sensul cuvântului, un adevărat patriot al profesiei sale şi un artist în cercetările de teren ne-o confirmă cât se poate de convingător şi cele 53 de manuscrise cu materiale folclorice culese de el şi de echipele sale între anii 1963-1991, o parte dintre care întrec trei, patru şi chiar cinci sute de file.

De câtă muncă a fost nevoie pentru a transpune în scris multe dintre aceste materiale de pe banda de magnetofon imaginaţi-vă şi Dumneavoastră.

Ni se pare interesant de remarcat şi faptul că în luna septembrie 1991, timp de o săptămână, Efim Junghietu a cules folclor şi dintr-o serie de localităţi din judeţele Neamţ şi Suceava, România (AF, ms. 400, f. 3-108).

Având în vedere contribuţia importantă la culegerea creaţiei populare orale pe tot parcursul activităţii sale ştiinţifice de aproape treizeci de ani şi îmbogăţirea substanţială cu aceste creaţii a Arhivei AŞM, hărnicia neîncetată prin care s-a manifestat, cât şi alte componente ale acestei specifice munci, cum ar fi: competenţa şi profesionalismul, acrateţea ieşită din comun, scrisul exemplar, diversitatea creaţiilor înregistrate, înscrierea şi a altor informaţii de interes ştiinţific, calitatea notelor şi comentariilor, completarea materialelor culese cu diferite desene, executate cu mult gust şi măiestrie, cu fotografii, hărţi ş. a., analizând totul obiectiv şi corect, la distanţă de ani, fără a nedreptăţi pe cineva dintre foştii săi colegi de sector, considerăm că, din punctul nostru de vedere, Efim Junghietu este cel mai bun culegător de folclor din Basarabia de la 1946 încoace.

Ion BURUIANĂ,
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” (Chişinău)

BDD-A30771 © 2019 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:56 UTC)